

CERD/C/ISR/CO/14-16

9.3.2012

מסקנות מסכמות של ועדת האמנה בדבר ביעור כל צורות האפליה הגזעית (CERD)¹

ישראל

1. הוועדה בחנה את הדו"חות התקופתיים הארבע-עשרה עד השש-עשרה, אשר הוגשו במסמך אחד (CERD/C/ISR/14-16) בישיבותיה מספר 2131 ו-2132 (CERD/C/SR.2131, CERD/C/SR.2132) אשר נערכו ב-15-16.2.2012. בישיבתה מספר 2148 (CERD/C/SR.2148), אשר נערכה ב-28 לפברואר 2012, אימצה את המסקנות המסכמות שלהלן.

א. הקדמה

2. הוועדה מברכת על הדו"ח התקופתי המפורט, אם כי ארוך במקצת, שהוגש בידי המדינה, ומביעה את הערכתה עבור התשובות הכנות והמועילות שהועברו בעל פה ע"י המשלחת הרחבה בתהליך הערכת הדו"ח.

3. הוועדה מכירה בסוגיות הקשורות לביטחון ויציבות באזור, אך על ישראל להבטיח, בהתאם לעקרונות האמנה, כי האמצעים הננקטים הם מידתיים, אינם מפלים באופן מכוון או בפועל כנגד 'פלסטינים אזרחי ישראל' (כך במקור - א.ל.), פלסטינים ב'שטחים הכבושים' או מיעוטים אחרים בין אם בשטח ישראל או בשטחים הנמצאים תחת שליטתה האפקטיבית; וכי הם מיושמים תוך מתן כבוד מלא לזכויות אדם כמו גם לעקרונות רלוונטיים של הדין ההומניטארי הבינלאומי.

4. הוועדה חוזרת על עמדתה כי התנחלויות ישראליות ב'שטחים הכבושים', במיוחד בגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, לא רק שאינן חוקיות בהתאם למשפט הבינלאומי אלא מהוות מכשול למימוש זכויות האדם בידי האוכלוסייה כולה, ללא אבחנה הנובעת ממוצא אתני או לאומי. פעולות המשנות את ההרכב הדמוגרפי של ה'שטחים הכבושים' והגולן ה'סורי הכבוש' (כך במקור - א.ל.) גם הן מקור לדאגה ומהוות הפרות של דיני זכויות האדם ושל הדין ההומניטארי הבינלאומי.

ב. היבטים חיוביים

5. הוועדה מברכת על המאמצים הנעשים על ידי ישראל על מנת לטפל בחוסר שוויון עמו מתמודדות האוכלוסיות הפגיעות ביותר בחברה הישראלית, במיוחד בתחומי התעסוקה והחינוך, ומכירה בהתקדמות שנעשתה בשטח ישראל בעניין זה.

6. הוועדה מברכת על חקיקת חוק איסור אלימות בספורט, ועל חקיקת החוק להרחבת הייצוג ההולם של בני העדה האתיופית בשירות הציבורי (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 ב-28 במרץ, 2011.

¹ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/CERD.C.ISR.CO.14-16.pdf>

7. הוועדה מברכת על הקמתה של הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי, הדרוזי והצ'רקסי במשרד ראש הממשלה, על הקצאת תקציב למימון פעילותה ועל אימוץ תכנית החומש לפיתוח כלכלי של רשויות מקומיות ביישובי מיעוטים.

8. הוועדה מברכת על ההודעה שנמסרה על ידי המשלחת בדבר ההקמה בשנת 2011 של צוות בין-משרדי בראשות המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, לשם יישום המסקנות המסכמות של ועדות האמנות השונות ביחס לישראל, וכן על הקמת צוות שרים על ידי משרד הפנים² והמשרד לביטחון הפנים, אשר נפגש בקביעות ודן בעניינים הקשורים לאלימות המבוצעת על ידי מתנחלים, וההשלכות החמורות העולות מכך.

9. כמו כן, הוועדה מברכת על אמצעי האפליה המתקנת הננקטים על ידי ישראל במטרה להגביר את השילוב של האוכלוסייה הערבית והדרוזית בשירות הציבורי.

ג. פירוט נושאים עקרוניים לגביהם הביעה הוועדה דאגה והציגה המלצות

מצב כללי

10. הוועדה מציינת כי רשמה לפנייה את נכונותה של ישראל לדון בשאלות המתייחסות לגדה המערבית ורצועת עזה, אך מביעה צער על כך שהדר"ח לא הכיל מידע בדבר האוכלוסייה המתגוררת בשטחים אלה. בהקשר זה הוועדה מביעה דאגה עמוקה מעמדתה של ישראל, לפיה האמנה אינה חלה בכל השטחים המצויים בשליטה אפקטיבית של ישראל, הכוללים לא רק את שטח ישראל עצמה אלא גם את הגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, רצועת עזה והגולן ה'סורי הכבוש'. הוועדה שבה ומציינת שעמדה זו אינה עומדת בקנה אחד עם לשון ורוח האמנה והמשפט הבינלאומי, כפי שאף נקבע על ידי בית הדין הבינלאומי (ICJ) וגופים בינלאומיים אחרים.

הוועדה שבה ומציינת את מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 32)³, ומפצירה בישראל בתוקף לשקול מחדש את עמדתה ולפרש את מחויבותיה בהתאם לאמנה בתום לב, ובהתאם למשפט הבינלאומי. הוועדה מפצירה בישראל לוודא שכל האזרחים הנמצאים תחת שליטתה האפקטיבית נהנים מזכויות מלאות בהתאם לאמנה, ללא הפליה המבוססת על מוצא אתני, אזרחות או מוצא לאומי.

11. הוועדה מביעה את דאגתה הגוברת מכך שבחברה הישראלית יש מגזרים יהודים ולא יהודים, נושא המעלה סוגיות תחת סעיף 3 לאמנה. ההבהרות שסופקו על ידי המשלחת מאשרות את החששות של הוועדה ביחס לקיומן של שתי מערכות חינוך, אחת בעברית ואחת בערבית, אשר, למעט מצבים נדירים, נותרות חסומות ובלתי נגישות לקהילה האחרת. כמו כן, ישנן רשויות מקומיות נפרדות: רשויות מקומיות יהודיות ו"רשויות מקומיות של מיעוטים". חקיקת חוק לתיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 8) התשע"א-2011, המעניק לוועדות קבלה פרטיות שיכול דעת מלא לדחיית מועמדים

² הטעות במקור. הצוות הוקם על ידי משרד המשפטים והמשרד לביטחון פנים.

³ [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/25b04cc5637e586bc1257307005263ce/\\$FILE/G0742279.pdf](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/25b04cc5637e586bc1257307005263ce/$FILE/G0742279.pdf)

אשר נראה כי הם "בלתי מתאימים לחיי החברה של הקהילה", מהווה סימן ברור לכך שהחששות בנוגע להפרדה נותרים בעינם (סעיפים 3,5,7 לאמנה).

הוועדה שבה ומציינת את מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 22) ומפצירה בישראל ליישם באופן מלא את סעיף 3 לאמנה וכן לעשות כל מאמץ לבער את כל סוגי ההפרדה בין קהילות יהודיות לקהילות לא יהודיות. הוועדה מבקשת מישראל להעביר מידע על פעולה הננקטת בעניין זה בדו"ח התקופתי הבא.

12. בעודה מציינת את ההבהרות שסופקו לה על ידי המשלחת, הוועדה מצרה על היעדר מידע סטטיסטי בנוגע לגיוון האתני של האוכלוסייה היהודית בישראל.

הוועדה שבה ומציינת את מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 15) וממליצה לישראל בחום לספק מידע על הרכב האוכלוסייה היהודית בישראל, בחתכים לפי קריטריונים רלוונטיים.

13. כפי שצוין במסקנות המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 16) הוועדה מביעה דאגתה בנוגע להיעדר הוראה כללית בדבר שוויון ואיסור אפליה גזעית בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (1992), המשמש כמגילת הזכויות של ישראל; החקיקה הישראלית אף אינה מכילה הגדרה של אפליה גזעית בהתאם לסעיף 1 לאמנה. לקונות אלו מערערות באופן משמעותי את ההגנה הניתנת לכל בני האדם בתחום השיפוט של מדינת ישראל לגישה שווה לזכויות אדם (סעיף 2 לאמנה).

הוועדה שבה וחוזרת על מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 16) וממליצה לישראל להבטיח שהאיסור על אפליה גזעית ועיקרון השוויון יכללו בחוק היסוד ושהגדרה של אפליה גזעית תשולב בחוק.

14. בעודה מציינת את קיומה של חקיקה פלילית בנוגע לאיסור הסתה לגזענות, ארגונים גזעניים והשתתפות ותמיכה בארגונים כאלה, הוועדה מביעה דאגתה מההגבלות המצויות בחקיקה זו, כגון ההגדרה המצומצמת של גזענות, התפקיד הבלעדי של היועץ המשפטי לממשלה באישור כתבי אישום בעבירות של הסתה לגזענות, והגישה המחמירה יתר על המידה של החקיקה הישראלית להוכחת יסוד נפשי של כוונה בפשעים אלה. בעודה מציינת את החששות של ישראל בנוגע לחופש הביטוי, הוועדה מזכירה כי האיסור על הפצת כל הרעיונות המבוססים על עליונות גזעית או שנאה, עולה בקנה אחד עם הזכות לחופש הדעה והביטוי (סעיפים 2 ו-4 לאמנה).

הוועדה ממליצה לישראל לתקן את החקיקה הקיימת על מנת להתאים את הדרישות הנוכחיות בנוגע להוכחת כוונה לעבירה פלילית של הסתה לגזענות; לספק מנגנון מקיף יותר של הגנה על ידי הקניית סמכות החקירה והתביעה לגופים נוספים במערכת המשפט; ולהרחיב את הגדרת הגזענות כדי שזו תכלול הסתה בגין מוצא אתני, מדינת מוצא ושיוך דתי, כאשר יש חפיפה של היסודות הללו, במטרה להגן בצורה שווה על אתיופים, רוסים, ספרדים, וכל קבוצה אחרת שכרגע לא מוגנת בצורה מספקת על ידי החוק.

15. הוועדה מציינת בדאגה את חקיקתם של מספר חוקים מפלים בענייני מקרקעין המשפיעים באופן לא מידתי על קהילות לא יהודיות. הוועדה מביעה דאגה בייחוד לגבי תיקון חוק מינהל מקרקעי ישראל (תיקון מס' 7) (התשס"ט-2009); חוק לתיקון פקודת הקרקעות (רכישה לצרכי ציבור) (מס' 3) (התש"ע-2010); חוק הרשות לפיתוח הנגב (תיקון מס' 4) (התש"ע-2010); והחוק לתיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 8) (התשע"א-2011) (סעיפים 3 ו-5 לאמנה).

בהמשך למסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 19), הוועדה ממליצה לישראל בחום להבטיח גישה שווה למקרקעין וקניין, ולבטל לצורך כך את תוקפו של כל דבר חקיקה שאינו עולה בקנה אחד עם עיקרון אי-האפליה.

16. הוועדה מציינת בדאגה אימוץ חוקים ובחינת הצעות חוק המתנים הטבות חברתיות וכלכליות בהשלמת שירות צבאי, מה שמביא להדרתן של קהילות לא יהודיות הפטורות מהשירות הצבאי כגון 'פלסטינים אזרחי ישראל'. בנוסף, הוועדה מצרה על אישורו בשנת 2009 של תיקון מיוחד (מס' 6) לחוק מועצות אזרחיות (מועד בחירות כלליות), התשנ"ד-1994, אשר עשוי להגביל במידה ניכרת את ההשתתפות הפוליטית של מיעוטים לא יהודים (סעיפים 2,5 לאמנה).

הוועדה ממליצה לישראל לבטל את כל החוקים המפלים ולמשוך את הצעות החוק המפלות כדי להבטיח לקהילות לא יהודיות גישה שווה לעבודה, להטבות סוציאליות כמו גם לזכות להשתתפות פוליטית, המנויות באמנה.

17. הוועדה מציינת את קיומם של מנגנונים מדינתיים שמטרתם להגן ולקדם זכויות אדם כגון מבקר המדינה, הממלא אף את תפקיד נציב תלונות הציבור, כך גם הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי, הדרוזי והצ'רקסי במשרד ראש הממשלה והשר לענייני מיעוטים. יחד עם זאת, הוועדה מציינת כי לא ברור מהי סמכותו של כל גוף כזה, ומהי חלוקת העבודה בין הגופים. הוועדה מצרה על היעדר רשות מוסמכת לטיפול באפליה גזעית או מוסד עצמאי לאומי לזכויות אדם שיוקם בהתאם לעקרונות הנוגעים לסטטוס של מוסדות לאומיים לקידום והגנה על זכויות אדם (עקרונות פאריס, החלטת העצרת הכללית מס' 48/134, נספח)⁴ (סעיפים 2,6 לאמנה).

הוועדה שבה ומציינת את המלצתה הקודמת (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 31) לפיה על ישראל לשקול הקמת מנגנון לאומי לטיפול באפליה גזעית או כרשות מוסמכת לטיפול באפליה גזעית או כמוסד עצמאי לאומי לזכויות אדם בהתאם לעקרונות פאריס.

18. הוועדה שבה ומציינת את דאגתה מהמשך קיומם של חוקים מפלים המכוונים במיוחד כלפי 'פלסטינים אזרחי ישראל', כגון חוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה). החוק משהה, מלבד במקרים יוצאי דופן נדירים, את האפשרות של איחוד משפחות בין אזרחי ישראלי לתושב הגדה המערבית, כולל מזרח ירושלים או רצועת עזה, וכך משפיע במידה עצומה על קשרי משפחה והזכות לנישואין ובחירת בן/בת זוג. הוועדה מביעה דאגה מיוחדת מהחלטה עדכנית של בית המשפט הגבוה לצדק, שאישר את חוקתיותו של החוק⁵ (סעיפים 2,5 לאמנה).

⁴ <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r134.htm>

⁵ בג"ץ 466/07, 544/07, 830/07, 5030/07 ח"כ זהבה גלאון ואח' נ' שר הפנים ואח' (פורסם ביום 12.1.2012).

הוועדה מפצירה בישראל לבטל את חוק האזרחות וכניסה לישראל (הוראת שעה) ולאפשר איחוד משפחות לכל האזרחים ללא קשר למוצא אתני, לאומי או אחר.

19. בעוד שנעשים מאמצים מסוימים לשפר את הגישה לזכויות כלכליות וחברתיות של מיעוטים לא יהודים, כגון אישור של תכנית חומש במרץ 2010 לפיתוח כלכלי של רשויות מקומיות ביישובי מיעוטים ורפורמות העוסקות בהגנה מוגברת למהגרי עבודה, הפער הסוציו-אקונומי בין קהילות יהודיות לקהילות לא יהודיות נותר מדאיג. העובדה ששתי הקהילות ממשיכות להיות נבדלות, כשלאחת יש גישה לחינוך בשפה העברית בבתי ספר יהודים ולשנייה, אשר לעיתים קרובות מתגוררת ברשויות נפרדות, לבתי ספר בשפה הערבית הינה מדאיגה ביותר. הפרדה שכזו מהווה מכשול בדרך ליצירת אחדות בגישה לחינוך והעצמה. הוועדה מביעה דאגה מיוחדת בעניין הרמה הנמוכה המתמשכת של חינוך וניהול תעסוקתי של נשים שאינן יהודיות במגזר הציבורי והפרטי (סעיפים 5,2(ה), 5(ה) לאמנה).

בהתאם למסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 24), הוועדה ממליצה לישראל בחום להבטיח הנאה שווה מזכויות כלכליות וחברתיות למיעוטים לא יהודיים, במיוחד בנוגע לזכות לחינוך ועיסוק.

בהתאם להמלצה כללית מס' 25 (2000) של הוועדה בעניין היבטים של אפליה גזעית הנוגעים למגדר⁶, הוועדה ממליצה לישראל להגביר את מאמציה להשגת שוויון בעניין גישה של נשים לכלל הזכויות המנויות באמנה.

20. הוועדה מודאגת מהמצב הנוכחי של האוכלוסייה הבדואית, בפרט בקשר למדיניות של הריסה, בייחוד הריסת בתים ומבנים אחרים, והקשיים המתגברים שעיימם מתמודדת אוכלוסייה זו בהשגת גישה לקרקעות, דיור, חינוך, תעסוקה ובריאות ציבורית באופן שווה לתושבים יהודים.

הוועדה ממליצה כי ישראל תתייחס בצורה הולמת לבעיות עמן מתמודדות הקהילות הבדואיות, בפרט בנוגע לאובדן קרקעותיהן וגישתן לקרקעות חדשות. בנוסף, הוועדה ממליצה שישראל תגביר את מאמציה להבטחת גישה שווה לחינוך, עבודה, דיור ובריאות ציבורית בכל השטחים הנמצאים תחת שליטתה האפקטיבית. בהקשר זה, על ישראל למשוך את הצעת החוק המפלה להסדרת התיישבות בדואים בנגב⁷, שתכשיר את המדיניות המתמשכת של הריסת בתים והעברה בכפייה של קהילות בדואיות ילדות.

21. על אף מידע מסויים שצוין בדו"ח התקופתי ובהבהרות שסופקו בעל פה על ידי המשלחת, הוועדה נותרת מודאגת בשל חוסר ההתייחסות אשר ניתנת להפליה, אמיתית ונחזית, כלפי מיעוטים בתוך החברה היהודית. מידע מעורר דאגה אשר הועבר על ידי ארגוני החברה האזרחית ובתקשורת, שופך אור על סוגיית הייצוג הנמוך של קבוצות מזרחיות באקדמיה, ניהול שוק התעסוקה האקדמי ותחומים פוליטיים/משפטיים. למרות המאמצים המוגברים, המכוונים לטיפול בגישה אי שוויונית לחינוך ותעסוקה של קהילות יהודיות שהגיעו לאחרונה לישראל, הוועדה נותרה מודאגת במיוחד מטענות

⁶ [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/76a293e49a88bd23802568bd00538d83?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/76a293e49a88bd23802568bd00538d83?Opendocument)

⁷ תזכיר חוק הסדרת התיישבות בדואים בנגב, התשע"ב-2012

בדבר אפליה נמשכת, במיוחד על ידי פרטים, המופנית כלפי יהודים אתיופים. הוועדה אף מביעה דאגה מאפליית נשים ממיעוטים יהודים ביחס ליישום של חוקים דתיים (סעיף 5 לאמנה).

הוועדה ממליצה לישראל להתייחס במידה מספקת לכל צורות האפליה הגזעית המשפיעות על קבוצות מיעוט באוכלוסייה היהודית, במטרה להבטיח הנאה שווה מזכויותיהם, במיוחד בתחומים של הזכות לחינוך, עיסוק וייצוג פוליטי. הוועדה ממליצה לישראל להעניק תשומת לב מיוחדת לאפליה הנוגעת למגדר המשפיעה על נשים ממיעוטים יהודיים, בפרט אלו הנמצאות במעמד כלכלי נמוך.

22. הוועדה מציינת את מאמציה של ישראל לקבל ולארח מבקשי מקלט ופליטים בשטחה, ומסגרת ההגנה הניתנת לעובדים זרים מפני ניצול אפשרי של מעבידים. למרות זאת, הוועדה מביעה דאגה כלפי יצירת סטיגמה כלפי עובדים זרים על בסיס מדינת המוצא שלהם, כפי שהוצע על ידי חוק למניעת הסתננות (עבירות ושיפוט) (תיקון מס' 3 והוראת שעה) התשע"ב–2012, שבעקבותיו מבקשי מקלט לא חוקיים עשויים להיות עצורים במשך שלוש שנים מרגע כניסתם לישראל ומבקשי מקלט מ"מדינות אויבות" יכולים לקבל מאסרי עולם (סעיפים 5,2(ד)(3) לאמנה).

הוועדה שבה ומציינת את המלצתה הכללית מס' 30 (2004) בעניין אפליה כנגד מי שאינם אזרחים⁸, ומפצירה בישראל לתקן את החוק למניעת הסתננות וכל חקיקה אחרת שמטרתה אפליה כנגד מבקשי מקלט או אשר מונעות מפליטים את ההגנה המוקנית להם על בסיס המוצא הלאומי שלהם, בהתאם לאמנת ז'נבה משנת 1951 בדבר מעמדם של פליטים.

23. הוועדה מודאגת מהעלייה בפעולות גזעניות ושנאת זרים שאירעו לאחרונה, בפרסומים פומביים ובשיח הציבורי, במיוחד כנגד 'פלסטינים אזרחי ישראל', פלסטינים תושבי ה'שטחים הכבושים', לרבות מזרח ירושלים, ומבקשי מקלט ממוצא אפריקני. הוועדה מוטרדת מאוד מאי הזמינות של מידע מדויק בדבר תלונות, חקירות, כתבי אישום והעמדות לדין של פוליטיקאים, אנשי ציבור ומנהיגים דתיים המעורבים במעשים כאלה ובשיח הציבורי, כמו גם לגבי התוצאות של הליכים הקשורים לתלונות הללו (סעיפים 2,4,67 לאמנה).

הוועדה שבה ומציינת את מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 29), וכן ממליצה כי בנוגע לסוגיות המשפיעות על קבוצות אוכלוסייה מוחלשות, על ישראל להבהיר, בשיח הציבורי ובפעולותיה, את רצונה הפוליטי לקדם הבנה, סובלנות וחברות בין פרטים ללא קשר למוצאם.

כמו כן, הוועדה ממליצה לישראל להגביר את מאמציה ולהשתמש בכל האמצעים האפשריים על מנת להתנגד ולעקור מן השורש את שטף הגזענות ושנאת הזרים בשיח הציבורי, בפרט על ידי גינוי בצורה חריפה של כל ההצהרות הגזעניות ושונאות הזרים הנאמרות על ידי אנשי ציבור, מנהיגים פוליטיים ודתיים, ועל ידי יישום אמצעים מתאימים למלחמה בעלייה המשמעותית של פעולות והתבטאויות של גזענות, המכוונות בפרט כנגד מיעוטים לא יהודיים בשטחים שתחת השליטה האפקטיבית של ישראל.

⁸ [http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/e3980a673769e229c1256f8d0057cd3d?Opendocument](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/e3980a673769e229c1256f8d0057cd3d?Opendocument)

הוועדה שבה ומציינת את המלצתה הכללית מס' 31 (2005) בעניין מניעת אפליה גזעית בניהול והפעלה של מערכת המשפט הפלילית,⁹ ומבקשת מישראל להזכיר לתובעים הציבוריים ולמערכת המשפט בכללותה את החשיבות הכללית של העמדה לדין באופן שוויוני בגין מעשי גזענות, ללא קשר למעמדו של החשוד.

התייחסות הוועדה לנושא ה'שטחים הכבושים', לרבות מזרח ירושלים, והגולן ה'סורי הכבוש'

24. הוועדה מביעה דאגה עמוקה בעניין התוצאות של מדיניות וצעדים העולים כדי הפרדה בפועל, כגון יישומן מצד ישראל של שתי מערכות משפט ושלטון נפרדות לחלוטין ב'שטחים הכבושים', האחת עבור קהילות יהודיות המקובצות בהתנחלויות לא חוקיות, והאחרת עבור האוכלוסייה הפלסטינית שגרה בערים וכפרים פלסטיניים. הוועדה נחרדת במיוחד מההפרדה המוחלטת בין שתי קבוצות אלה החיות באותו שטח, אך אינן נהנות משימוש שווה בדרכים ובתשתיות או מגישה שווה לשירותים בסיסיים ומקורות מים. הפרדה שכזו הופכת קונקרטיית יותר על ידי יישום שילוב מורכב של הגבלות תנועה, הכולל את גדר ההפרדה (במקור - the Wall - א.ל.), מחסומים, החובה לנסוע בדרכים נפרדות ומשטר היתרים המשפיע על האוכלוסייה הפלסטינית בלבד (סעיף 3 לאמנה).

הוועדה מסבה את תשומת לב המדינה להמלצתה הכללית מס' 19 (1995) שעניינה מניעה, איסור וביעור של כל צורות המדיניות והנוהגים של הפרדה גזעית ואפרטהייד¹⁰, ומפצירה בישראל לנקוט אמצעים מיידיים על מנת לאסור ולבער כל מדיניות או נוהג שכזה המשפיעים באופן חמור ולא מידתי על האוכלוסייה הפלסטינית ב'שטחים הכבושים' ואשר מפרים את ההוראות של סעיף 3 לאמנה.

25. הוועדה מביעה דאגה גוברת נוכח המדיניות התכנונית המפלה של ישראל, אשר לפיה היתרי בנייה ניתנים לאוכלוסיות הפלסטיניות והבדואיות רק לעיתים נדירות, אם בכלל, והריסות מבנים מכוונות בעיקר כלפי רכוש בבעלות פלסטינים ובדואים. הוועדה מודאגת מהמגמה השלילית של יחס מועדף להרחבה של התנחלויות ישראליות באמצעות שימוש ב"קרקעות מדינה" המוקצות להתנחלויות, הקצאת תשתיות כגון כבישים ומערכות מים, שיעור גבוה של אישור בקשות להיתרי בנייה והקמת ועדות תכנון מיוחדות המורכבות ממתנחלים המייעצות בכל הנוגע לתהליכי קבלת ההחלטות. הוועדה מודאגת מאוד ממדיניות "איזון דמוגרפי" של ישראל, שצוינה כיעד מפורש במסמכים תכנוניים של עיריות שונות, במיוחד בירושלים (סעיפים 2,3,5 לאמנה).

לאור מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 35) ובהתחשב בכך שהמדיניות הנוכחית של ישראל בנושא תכנון ובניה בגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, מפרה באופן חמור מגוון זכויות יסוד תחת האמנה, הוועדה מפצירה בישראל לשקול מחדש את המדיניות כולה בכדי להעניק לפלסטינים ובדואים זכות לקניין, גישה לקרקעות, גישה לדיור ולמשאבים טבעיים (במיוחד מקורות מים). הוועדה אף ממליצה שכל מדיניות של תכנון ובניה תיושם תוך התייעצות עם האוכלוסיות המושפעות באופן ישיר מאמצעים אלה. הוועדה קוראת לישראל לבטל את המדיניות של "איזון דמוגרפי" העולה מתוך תוכנית האב של ירושלים וכך גם ממדיניות התכנון והבניה בשאר הגדה המערבית.

⁹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/GC31Rev_En.pdf

¹⁰ [http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/\(Symbol\)/18c91e92601301fbc12563ee004c45b6?Opendocument](http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/(Symbol)/18c91e92601301fbc12563ee004c45b6?Opendocument)

26. חרף ההסברים שסופקו על ידי המשלחת במהלך הדיאלוג, הוועדה נותרה מודאגת מההשפעה הדרמטית והלא מידתית של הסגר המוטל על ידי הצבא, והמבצעים הצבאיים, על זכות הפלסטינים לדיוור ושירותים בסיסיים ברצועת עזה. הוועדה מציינת כי קיבלה דו"חות מדאיגים, לפיהם עקב הסגר הישראלי על הייבוא של חומרי בנייה לתוך רצועת עזה, ניתן לבנות מחדש רק מספר מועט של בתים ותשתיות אזרחיות, כגון בתי ספר, בתי חולים ומפעלי מים (סעיפים 2,3,5 לאמנה).

על ישראל לכבד באופן מלא את הנורמות של הדין ההומניטארי הבינלאומי ב'שטחים הכבושים', לבטל את מדיניות הסגר ולהתיר בדחיפות להכניס לתוך רצועת עזה את כל חומרי הבנייה הנחוצים לבנייה מחדש של בתים ותשתיות אזרחיות, במטרה להבטיח כיבוד של זכויות הפלסטינים לדיוור, חינוך, בריאות, מים ותברואה כמחויב באמנה.

27. הוועדה מביעה דאגה רבה מהקיום של שתי מערכות חוקים, האחת עבור פלסטינים והאחרת עבור מתנחלים יהודים, המתגוררים באותו שטח, דהיינו הגדה המערבית, לרבות מזרח ירושלים, ואשר אינם כפופים לאותה מערכת משפט (בעניינים אזרחיים כמו גם פליליים). הוועדה מודאגת במיוחד מדו"חות בעניין עלייה במאסרים ומעצרים של ילדים והחתירה תחת זכויותיהם המשפטיות, במיוחד ביחס לסמכות של בתי משפט צבאיים לשפוט ילדים פלסטינים, שאינה עולה בקנה אחד עם המשפט הבינלאומי. הוועדה מביעה דאגה רבה מהמשך המעצרים המנהליים של ילדים ומבוגרים פלסטינים, המתבססים על ראיות חסויות מסיבות ביטחוניות. הוועדה מביעה דאגה גם מהמכשולים הכספיים והפיסיים העומדים בפני פלסטינים המבקשים פיצוי בפני בתי דין ישראליים על הפסדים, בעיקר כאלו שאירעו כתוצאה ממבצע עופרת יצוקה ברצועת עזה (סעיפים 3,5,6 לאמנה).

הוועדה שבה ומציינת את המלצתה הכללית מס' 31 (2005) בעניין מניעת אפליה גזעית בניהול ובהפעלה של מערכת המשפט הפלילית¹¹, וממליצה כי ישראל תבטיח גישה שווה למערכת המשפט לכל בני האדם המתגוררים בשטחים בהם יש לישראל שליטה אפקטיבית. הוועדה מפצירה בישראל לחדול מהפרקטיקה הנהוגה של מעצר מנהלי, שהינו מפלה ומהווה מעצר שרירותי לפי דיני זכויות האדם.

28. הוועדה מביעה דאגה מהעלייה באלימות גזענית ומעשים של ונדליזם המבוצעים על ידי מתנחלים יהודים ב'שטחים הכבושים', המכוונים כלפי לא יהודים, לרבות מוסלמים ונוצרים וכנגד המקומות הקדושים שלהם, כמו גם דאגה בגין מידע שלפיו 90% מחקירות משטרת ישראל בעניין מקרי אלימות שבוצעו בין השנים 2005 ו-2010 הקשורים למתנחלים נסגרו ללא העמדה לדין. הוועדה מביעה דאגה במיוחד מהדו"חות על פטור מעונש כנגד קבוצות טרוריסטיות דוגמת "תג מחיר", אשר נהנות, לפי דיווחים, מתמיכה משפטית ופוליטית מצד חלקים מסוימים במוסד הפוליטי הישראלי. הוועדה אף מביעה דאגה מהשפעתה של אלימות מתנחלים על זכותן של נשים וילדות פלסטיניות לגישה לשירותים בסיסיים כגון הזכות לחינוך (סעיפים 4,5 לאמנה).

הוועדה מציינת בעניין את הקמתו של צוות שרים שנועד להתייחס לענייני אלימות מתנחלים, אך תוך ציון מסקנותיה המסכמות הקודמות (CERD/C/ISR/CO/13, בפסקה 37) מפצירה בישראל

¹¹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/GC31Rev_En.pdf

להבטיח כי כל צורות האלימות וההטרדה ייחקרו ללא משוא פנים על ידי מערכת המשפט ועבריינים יועמדו לדין במלוא החומרה, ללא קשר למוצאם הלאומי, האתני או אחר.

29. הוועדה עודנה מודאגת לגבי מצבם הפגיע של התושבים הסוריים בגולן ה'סורי הכבוש' והעדר מתן גישה שוויונית שלהם לקרקע, דיור ושירותים בסיסיים. הוועדה מביעה דאגה עמוקה בעניין ההשפעה המתמשכת של חוק האזרחות על קשרי משפחה, הממשיכים להיות משובשים כתוצאה מהסיפוח הלא חוקי של השטח בשנת 1981¹² (סעיפים 2,5 לאמנה).

על ישראל להבטיח גישה שווה לכל תושבי השטחים שבשליטת ישראל לזכויות יסוד כגון הזכות לקרקע, דיור, תנועה, נישואים ובחירת בן/בת זוג. הוועדה מפצירה בישראל למצוא פתרון משביע רצון לסוגיה של הפרדת משפחות שמשפיעה בעיקר על תושבים סוריים בשטח הגולן ה'סורי הכבוש'.

30. תוך שהיא מציינת שזכויות אדם הינן מקשה אחת, הוועדה מעודדת את ישראל לשקול אשרור אמנות זכויות אדם אשר טרם אושררו על ידה, בייחוד אמנות בהן יש הוראות המשפיעות באופן ישיר על הנושא של אפליה גזעית, כגון האמנה הבינלאומית בדבר הגנה על זכויות כל העובדים הזרים ומשפחותיהם (1990).

31. לאור המלצתה הכללית מס' 33 (2009) בעניין המעקב על ועידת דרבן השנייה¹³, הוועדה ממליצה לישראל ליישם את הצהרת ותוכנית הפעולה של דרבן¹⁴, שאומצה בספטמבר 2001 על ידי הכנס העולמי נגד גזענות, אפליה גזעית, שנאת זרים ואי סובלנות, ויישומן במערכת המשפט הפנימית שלה, תוך הבאה בחשבון של המסמך הסופי של ועידת דרבן השנייה, שנערך בז'נבה באפריל 2009. הוועדה רושמת לפניה את ההסבר של ישראל לסירובה להכיר ולפעול לפי הצהרת ועידת דרבן מהכנס הבינלאומי נגד גזענות ואי סובלנות הנובעת מגזענות שנערכה בדרבן, דרום אפריקה, ב-2001. אולם לאור החשיבות הניכרת של המסמך לפלח גדול של האנושות, הוועדה ממליצה בחום לישראל לבחון מחדש את עמדתה ולאמץ מדיניות ותוכניות הולמות ליישום ההצהרה.

32. הוועדה ממליצה כי בהכנת הדו"ח התקופתי הבא, תתייעץ ישראל ותרחיב את הדיאלוג שלה עם ארגוני החברה האזרחית הפועלים בתחום ההגנה על זכויות אדם, בפרט במאבק באפליה גזעית בשטחי ישראל ובשטחים שבשליטתה האפקטיבית.

33. הוועדה מעודדת את ישראל לשקול להצהיר את ההצהרה האופציונלית המנויה בסעיף 14 לאמנה, המכירה בסמכות הוועדה לקבל ולטפל בתלונות של פרטים.

34. הוועדה ממליצה לישראל לאשרר את התיקונים לסעיף 8, פסקה 6, של האמנה, שאומצו ב-15 בינואר 1992 בפגישה ה-14 של המדינות החברות באמנה, ואושרו גם בעצרת הכללית בהחלטתה מס' 47/11¹⁵. בהקשר זה, הוועדה מצטטת את החלטות העצרת הכללית מס' 61/148¹⁶, 63/243¹⁷ ו-

¹² חוק רמת הגולן, התשמ"ב-1981.

¹³ http://www2.ohchr.org/english/bodies/cerd/docs/GC33_English.pdf

¹⁴ <http://www.un.org/WCAR/durban.pdf>

¹⁵ <http://www.unhcr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/039e3f122476ccdb8025687900633ab3?Opendocument>

¹⁶ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/61/148&Lang=E>

65/200¹⁸, בהן העצרת מפצירה בתוקף במדינות החברות להאיץ את הליכי האשרור הפנימיים שלהם בנוגע לתיקון לאמנה בדבר מימון הוועדה ולהודיע למזכיר הכללי במהירות בכתב על הסכמתן לתיקון.

35. הוועדה ממליצה שהדו"חות התקופתיים של ישראל יהיו זמינים ונגישים לציבור בעת הגשתם, ושסקנות הוועדה ביחס לדו"חות אלה יהיו נגישות לציבור, באופן דומה, בשפות הרשמיות ובשפות אחרות בהן נעשה שימוש תדיר.

36. בהתאם לסעיף 9, פסקה 1, של האמנה וכלל 65 לסדרי הפרוצדורה המתוקנים, הוועדה מבקשת מישראל למסור מידע, תוך שנה אחת מתאריך קבלת המסקנות הנוכחיות, בנוגע למעקב שלה להמלצות שנכללות בפסקאות 16, 18 ו-30 לעיל.

37. הוועדה מבקשת להסב את תשומת ליבה של ישראל לחשיבות היתרה של ההמלצות בפסקאות 11, 12, 21, 26 ו-29 לעיל, ומבקשת שישראל תעביר מידע מפורט בדו"ח התקופתי הבא שלה אודות האמצעים הקונקרטיים שנקטו ליישום המלצות אלה.

38. הוועדה ממליצה לישראל להגיש את הדו"חות התקופתיים שלה, מספר 17 עד 19 במסמך אחד, עד ה-2 לפברואר 2016, בהתאם לקווים המנחים לניסוח מסמך ל-CERD שאומצו ע"י הוועדה בישיבתה השבעים ואחת (CERD/C/2007/1)¹⁹, ובו תתייחס לכל הנקודות שהועלו במסקנות המסכמות הנוכחיות. כמו כן, הוועדה מפצירה בישראל להקפיד על מגבלת 40 העמודים לדו"חות תקופתיים בנוגע לאמנה מסוימת, ו-60-80 עמודים למסמך היסוד בהתאם למנגנון הדיווח (כך על פי ההנחיות לכתובת דו"חות המצויות במסמך HRI/GEN.2/Rev.6, בפסקה 19)²⁰.

¹⁷ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/63/243&Lang=E>

¹⁸ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=A/RES/65/200&Lang=E>

¹⁹ <http://daccess-ods.un.org/access.nsf/Get?Open&DS=CERD/C/2007/1&Lang=E>

²⁰ <http://www2.ohchr.org/english/bodies/icm-mc/docs/9th/HRI-GE-2-Rev6.doc>